

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

О. В. АТАМАН

ПАТОФІЗІОЛОГІЯ

У ДВОХ ТОМАХ

ТОМ 2

ПАТОФІЗІОЛОГІЯ
ОРГАНІВ І СИСТЕМ

Третє видання

*Підручник для студентів вищих медичних
навчальних закладів IV рівня акредитації*

Вінниця
Нова Книга
2019

УДК 612-092.18(075.8)
А92

*Рекомендовано Центральним методичним кабінетом з вищої медичної освіти МОЗ України
як підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації
(протокол № 2 від 01.06.2012 р.)*

*Рекомендовано вченою радою Сумського державного університету як підручник
(протокол № 8 від 21 червня 2018 р.)*

Автор:

Олександр Васильович Атаман – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри фізіології і патофізіології Сумського державного університету.

Рецензенти:

В. М. Єльський – член-кореспондент НАМН України, доктор медичних наук, професор;

А. І. Гоженко – директор Українського НДІ медицини транспорту МОЗ України, заслужений діяч науки і техніки України, доктор медичних наук, професор;

М. Ю. Клименко – завідувач кафедри клінічної патологічної фізіології, топографічної анатомії та оперативної хірургії Харківської медичної академії післядипломної освіти МОЗ України, доктор медичних наук, професор;

В. О. Костенко – завідувач кафедри патофізіології ВДНЗУ “Українська медична стоматологічна академія”, доктор медичних наук, професор.

Атаман О. В.

А92 Патофізіологія : підручник : в 2 т. Т. 2. Патофізіологія органів і систем / О. В. Атаман. – 3-тє вид. – Вінниця : Нова Книга, 2019. – 448 с. : іл.

ISBN 978-966-382-770-4 (Т. 2)

ISBN 978-966-382-420-8 (повне зібрання)

У другому томі підручника відповідно до типової програми навчальної дисципліни патофізіологія, затвердженої Міністерством охорони здоров'я України (Київ, 2006), викладено всі питання, що входять до модуля 2 "Патофізіологія органів і систем".

У матеріал підручника увійшли новітні дані про етіологію і патогенез найпоширеніших хвороб системи крові, серцево-судинної, дихальної, травної, видільної, ендокринної і нервової систем.

Для студентів вищих медичних навчальних закладів, науковців, практичних лікарів.

УДК 612-092.18(075.8)

ISBN 978-966-382-420-8 (повне зібрання)
ISBN 978-966-382-770-4 (Т. 2)

© Атаман О. В., 2019
© Нова Книга, 2019

Зміст

Перелік умовних скорочень та позначень	5
Глава 30. Патофізіологія системи крові	8
30.1. Зміни загального об'єму крові. Крововтрата	9
30.2. Порушення системи еритроцитів	15
30.2.1. Еритроцитоз	19
30.2.2. Анемії	21
30.3. Порушення системи лейкоцитів. Лейкоцитози і лейкопенії	53
30.4. Лейкози	64
30.5. Порушення гемостазу. Геморагічний діатез	74
Глава 31. Патофізіологія серця	92
31.1. Недостатність серця	92
31.1.1. Недостатність серця від перевантаження	93
31.1.2. Міокардіальна недостатність серця	104
31.1.3. Позаміокардіальна недостатність серця	112
31.1.4. Основні прояви недостатності серця	113
31.2. Аритмії	114
31.2.1. Порушення автоматизму	115
31.2.2. Порушення збудливості	118
31.2.3. Порушення провідності	122
31.2.4. Порушення збудливості та провідності	126
31.3. Недостатність в'язцевого кровообігу. Ішемічна хвороба серця	131
Глава 32. Патофізіологія кровоносних судин	155
32.1. Артеріосклероз	155
32.1.1. Атеросклероз	156
32.1.2. Артеріосклероз Менкеберга	178
32.2. Артеріальна гіпертензія	186
32.3. Патофізіологія венозних судин	200
Глава 33. Патофізіологія зовнішнього дихання	209
33.1. Вентиляційна недостатність дихання	211
33.2. Паренхіматозна недостатність дихання	230
Глава 34. Патофізіологія травлення	236
34.1. Порушення травлення в порожнині рота	244
34.2. Порушення травлення у шлунку	250
34.3. Патофізіологія підшлункової залози	264
34.4. Порушення травлення в кишках	278

Глава 35. Патолофізіологія печінки	284
35.1. Недостатність печінки	284
35.2. Алкогольні ураження печінки. Вірусні гепатити	289
35.3. Порушення окремих печінкових функцій	299
35.3.1. Порушення метаболічних функцій	300
35.3.2. Порушення антитоксичної функції. Печінкова кома	302
35.3.3. Порушення екскреторної функції. Жовтяниці	305
35.3.4. Порушення гемодинамічних функцій	313
Глава 36. Патолофізіологія нирок	316
36.1. Механізми порушень функцій нирок	316
36.2. Основні клінічні прояви уражень нирок	320
36.3. Ниркова недостатність. Великі ниркові синдроми і захворювання нирок	330
Глава 37. Патолофізіологія ендокринної системи	347
37.1. Загальні закономірності порушень ендокринної функції	347
37.2. Патолофізіологія гіпоталамо-гіпофізарної системи	353
37.3. Патолофізіологія надниркових залоз	360
37.3.1. Патолофізіологія кори надниркових залоз	360
37.3.2. Патолофізіологія мозкової речовини надниркових залоз	370
37.4. Патолофізіологія щитоподібної залози	372
37.5. Патолофізіологія прищитоподібних залоз	377
37.6. Патолофізіологія статевих залоз	379
37.6.1. Патолофізіологія чоловічих статевих залоз	379
37.6.2. Патолофізіологія жіночих статевих залоз	382
37.7. Патолофізіологія інших ендокринних залоз	384
Глава 38. Патолофізіологія нервової системи	386
38.1. Порушення соматовісцеральної чутливості. Біль	387
38.2. Порушення ефекторних функцій нервової системи	404
38.2.1. Порушення рухових функцій	404
38.2.2. Порушення вегетативних функцій	409
38.2.3. Нервова трофіка та її порушення	409
38.3. Порушення інтегративних функцій нервової системи	412
Показчики	423
<i>Об'єднаний предметний показчик (для т. I та т. II)</i>	424
<i>Об'єднаний іменний показчик (для т. I та т. II)</i>	444

Навчальне видання

Атаман Олександр Васильович

Патофізіологія

Том 2. Патофізіологія органів і систем

Підручник

Редактор *О. В. Марчук*
Технічний редактор *Ж. С. Швець*
Коректор *Л. Я. Шутова*
Дизайн та верстка: *О. С. Парфенюк*
Ілюстрації: *Д. С. Волощук*

Підписано до друку 27.06.19. Формат 60×84/8. Папір крейдований.
Гарнітура Міріад. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 52,26. Зам. № 1926.

ПП “Нова Книга”
21029, м. Вінниця, вул. Квятека, 20
Свідоцтво про внесення суб’єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2646 від 11.10.2006 р.
Тел. (0432) 52-34-80, 52-34-82. Факс 52-34-81
E-mail: info@novaknyha.com.ua
www.novaknyha.com.ua